

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«Національно-маркована лексика як засіб
репрезентації англійської лінгвокультури в коротких
оповіданнях В. С. Моєма»**

Виконала: студентка 2 курсу
Angb1-M17 групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська), додаткова
спеціальність 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька))

Цьопа Анастасія Миколаївна

Керівник:

Барбанюк О.О., кандидат
філологічних наук, старший викладач

Рецензент:

Уманець А.В., кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач, професор кафедри
іноземних мов

Кам'янець-Подільський – 2018 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНА ОЦІНКА ТВОРЧОСТІ	
СОМЕРСЕТА МОЕМА	6
1.1. Вивчення життя і творчості В. С. Моема та визначення його місця в історії світової літератури.....	6
1.2. Художня спадщина Моема та його індивідуальний стиль.....	12
1.3. Особливості концептуального аналізу, як культурно маркованої смислової одиниці в творах В. С. Моема.....	21
РОЗДІЛ 2. НАЦІОНАЛЬНО–МАРКОВАНА ЛЕКСИКА ЯК	
ЗАСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ	
ЛІНГВОКУЛЬТУРИ	
2.1. Особливості лексико-стилістичних прийомів у малій прозі В. С. Моема крізь лінгвокультурну площину.....	29
2.2. Аналіз структурно-семантичних та прагматичних особливостей непрямих директивів на основі новел В. С. Моема.....	36
2.3. Ступінь метафоричності мови художнього твору В. С. Моема як особливість його індивідуального стилю.....	44
РОЗДІЛ 3. ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ	
ЛІНГВОКУЛЬТУРИ В ТВОРАХ В. С. МОЕМА	
3.1. Репрезентація запозичення і його способи утворення.....	54
3.2. Проблеми адаптації англійської лінгвокультурив творах В. С. Моема.....	60
3.3. Класифікування бар'єрів міжкультурних конфліктів на основі творів англійської прози В. Моема.....	65
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. Художня література є образним відображенням дійсності, але кожен письменник відображає навколишній світ по-своєму. Проходячи через ряд фільтрів, пропонованих епохою, соціальним середовищем, смаками читацької публіки та існуючими в той момент літературними традиціями, у письменника складається свій індивідуальний стиль - властивий тільки йому спосіб викладу і організації ідей.

Аналіз індивідуального стилю письменника, в свою чергу, передбачає спробувизначити, хоча б в найзагальніші риси, той образ світу, який створює письменник в своїх творах. А індивідуальність письменника виражається у виборі ключових слів, синтаксичних конструкцій і стилістичних прийомів, причому останні відіграють виключно важливу роль у створенні образності твору. Тому варто докладніше зупинитися на одному із таких прийомів - національно-маркованій лексиці як засобу репрезентації лінгвокультури.

І будучи конструктивним елементом художнього тексту, національно-маркована лексика створює загальний фон оповіді, передає певне бачення дійсності, виступає разом із іншими образотворчими засобами в якості важливого засобу оповідання, тому його можна розглядати як одну зі складових індивідуального стилю в коротких оповіданнях В. С. Моема.

Критика творчості С. Моема як в закордонному, так і у вітчизняному літературознавстві пронизана протиріччями та розбіжностями. А оцінки творів С. Моема дуже часто є полярними - від захоплених відгуків про оригінальність його стилю, проникливості письменника, високу мистецьку цінність його робіт (В. Скороденко, Т. Кирилова, І. Трикозенко), до зведення його до ряду посередніх авторів розважального жанру масової літератури (Е. Вілсон, Ф. Холден, М. К. Найк).

І при тому серед робіт українських критиків творчості С. Моема досить важко відзначити вичерпне та всебічне дослідження. Дані роботи носять в основному оглядовий, загальний характер. А найбільш об'єктивний аналіз

творчості В. С. Моєма поданий у роботах зарубіжних дослідників Дж. Уескотта, Е. Кертіса, Р. Олдингтона. В українському літературознавстві вагомий внесок у вивчення творчої спадщини С. Моєма був зроблений Р. Чорнієм та О. Вержанською.

Однак, незважаючи на широку популярність творів В. С. Моєма та безліч теоретичних робіт, що присвячені дослідженню художнього світу письменника, багато аспектів моємівської творчості залишились за межами наукового аналізу. Зокрема, маловивченим сегментом є національно-маркована лексика як засіб репрезентації англійської лінгвокультури в коротких оповіданнях В. С. Моєма. На наш погляд, вивчення цього аспекту ц художньому світі С. Моєма є актуальною проблемою, оскільки у моємівській прозі представлена широка і різноманітна галерея образів, автор досить майстерно розкриває типові для західноєвропейської картини світу застосовуючи національно-марковану лексику.

Об'єктом дослідження є національно-маркована лексика як засіб репрезентації англійської лінгвокультури.

Предметом дослідження є національно-маркована лексика в коротких оповіданнях В. С. Моєма.

Метою роботи є визначення особливостей функціонування національно-маркованої лексики як засобу репрезентації англійської лінгвокультури в коротких оповіданнях В. С. Моєма.

Для вирішення поставленої мети слід вирішити наступні **завдання**:

Літературно-критична оцінка творчості Сомерсета Моєма

– описати життя і творчість В. С. Моєма та визначення його місця в історії світової літератури;

– визначити художню спадщину Моєма та його індивідуальний стиль.

– показати особливості лексико-стилістичних прийомів у малій прозі В. С. Моєма крізь лінгвокультурну площину;

– проаналізувати структурно-семантичні та прагматичні особливості непрямих директивів на основі новел В. С. Моєма;

– визначити засоби репрезентації англійської лінгвокультури в коротких оповіданнях В. С. Моема.

Методи дослідження визначені поставленими завданнями. Порівняльний аналіз розмовної і стилістично зниженої лексики ґрунтується на семантико-стилістичному, синхронно-порівняльному методах, методі лінгвістичного опису художнього тексту із залученням елементів лінгвокультурологічного та етимологічного аналізу, компонентного (семного) аналізу.

Теоретична значимість дослідження полягає в тому, що її висновки сприяють розкриттю механізму послідовного і системного втілення авторського задуму в текстовому просторі, розширюють проблематику національно-маркованої лексики як засобу репрезентації англійської лінгвокультури.

Науково-практична значущість результатів дослідження визначається можливістю використання матеріалів дослідження при підготовці спецкурсів і спецсемінарів з порівняльної стилістики, лексикології, порівняльної фразеології, соціолінгвістики, в практиці викладання іноземних мов.

Наукова новизна полягає в тому, що комплексно досліджено національно-марковану лексику як засобу репрезентації англійської лінгвокультури в коротких оповіданнях В. С. Моема. Розмовна і стилістично знижена лексика розглядається на тлі інших стилістичних реєстрів, а також на рівні семантичних і тематичних груп, на рівні фразеологічного значення в коротких оповіданнях В. С. Моема.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі 78 сторінок, які включають вступ, основну частину, висновки та список використаної літератури, який налічує 66 позицій.

ВИСНОВКИ

Враховуючи все вищевикладене ми дійшли до наступних висновків.

1. Вивчили життя і творчість В. С. Моема та окреслили його місце в історії світової літератури. Видатний англійський письменник В. С. Моем був одним з найбільш читаємих прозаїків минулого століття. Він прожив довге життя, писав романи, художні нариси, есе, п'єси, спогади, розповіді, які популярні і зараз, що неодноразово перекладалися. Як автор оповідань він в числі найвизначніших класиків цього жанру в світовій літературі. Проблематика його оповідань найчастіше відноситься до побутової і психологічної сфері, де він проявив себе як майстер відтворення характеру, середовища, місця і часу дії. Для оповідань С. Моема типова єдність змісту і форми, цікавий сюжет і характери персонажів. Сюжети засновані на реальних фактах, як підкреслював сам письменник, різноманітні за змістом і прагматикою, але не заплутані за інтригою. Складність викладу найчастіше обумовлена взаємодією композиційно-мовних форм - перехід від розповіді до опису, роздумів, діалогу.

Творчість видатного та самобутнього англійського письменника В. С. Моема представляє досить широке та неоднорідне поле для дослідження. Так, утворюючи власні твори у епоху модернізму, тобто період виникнення безлічі нових художніх напрямків, у доволі переломний момент у історії Західної Європи, В. С. Моем залишився вірним традиціям реалістичного письма із однієї сторони, проте, водночас переймався настроями модерністського напрямку.

2. Показали художню спадщина Моема та його індивідуальний стиль. Відмітимо, що саме малій прозі С. Моема притаманна така реалістичність, яка дуже яскраво виявилась у вмілому застосуванні влучної деталі. І відповідно, мова йде про новели «Міраж», «Джейн», «Друзі пізнаються в біді», «Видимість і реальність», «Щаслива людина», «Людина, яка жила собі на втіху», «Мейх'ю» та «Жиголо і жиголета». І за п'ятдесят років всієї творчої діяльності С. Моем

написав більше ста оповідань і новел. А за життя митця у Англії вийшло дванадцять збірок його прозових текстів, і серед яких були справжні шедеври, такі як «Дош», «Безволосий мексиканець», «Нескорена».

Водночас новелістика С. Моема цікава, насамперед, особливостями його творчого методу, де примхливо переплелись риси реалізму, натуралізму та зокрема неоромантизму. І майстерно застосовуючи найбільш різноманітні засоби та прийоми образотворення, письменник все ж спромігся створити самобутній і оригінальний художній світ. А для індивідуальної творчої манери Моема характерне філігранне володіння словом, тобто головною «зброєю» кожного літератора. Тому викликає інтерес вміння прозаїка дуже точно та доречно застосовувати стилістичне багатство англійської мови. Тож на наш погляд, знайомство із творами Моема може не лише поглибити уявлення щодо європейської літератури минулого сторіччя, але і сприятиме як розвитку мовлення, так й становленню лінгвокультурної особистості в цілому.

3. Виявили особливості лексико-стилістичних прийомів у малій прозі В. С. Моема крізь лінгвокультурну площину. Використання стилістично-маркованого слова високого тону володіє кількома цілями. Так, архаїчна лексика виступає своєрідним показником розповіді щодо давніх історичних подій. А застосування фразеологічної одиниці дає можливість створити найяскравіші художні образи, а також акцентувати читацьку увагу на деяких якостях персонажа і на особливості поведінки й характеру героя. Переклад стилістично маркованої лексики представляє особливі труднощі і вимагає окремого підходу. У тих випадках, коли оригінал висловлювання побудовано з використанням розмовних, стилістично знижених і просторічних елементів, в тексті перекладу мовна асиметрія проявляється особливо чітко. Ми переконанні, що більш поглиблене читання оповідань В.С. Моема все ж може стати одним із засобів в формуванні лінгвокультурної особистості зокрема.

4. Подали аналіз структурно-семантичних та прагматичних особливостей непрямих директивів на основі новел В. С. Моема. Стилістично марковані елементи мови вказують на певне ставлення автора до описуваної ситуації:

зневага, обурення, презирство, захоплення. Вони свідчать про соціальне положення, рівень освіченості, емоційного стану самого автора, його ставлення до мови оригіналу і літературних нормів. При аналізі непрямой директивної конструкції можна виявити специфічні для неї мовні засоби, які належать і лексичній, і граматичній сфері. Значну увагу привертають різноманітні способи вираження спонування, вибір яких залежить від цілої низки лінгвістичних і прагматичних чинників, наприклад, в новелах В.С. Моема.

5. Показали репрезентацію запозичення і його способи утворення. Лексика англійської мови безперервно розвивається і збагачується з самого його зародження аж до сьогодні. Еволюції мови під час стародавнього, середнього і нового англійського періоду сприяла як поява споконвічно англійських слів, так і переймання слів з кельтських, скандинавських, латинського і багатьох інших мов. Але особливо великий вплив на англійську мову зробили французькі запозичення. Велика кількість функціонуючих французьких запозичень грає важливу роль в англійській мові. Вони збагачують словниковий запас в різних сферах і дають більше можливостей для вираження думок і почуттів. Багато в чому завдяки цьому твори В.С. Моема наповнилися красивими літературними словами, порівняннями і метафорами, які дозволили автору більш повно передати читачам всі деталі і атмосферу твору.

6. Окреслили проблеми адаптації англійської лінгвокультури в творах В. С. Моема. Найбільш широко лексика розмовно-зниженого стилю вживається автором у мові персонажів з метою психологічної та соціальної характеристики, вираження суб'єктивних відносин, показу емоційного стану персонажів, визначення їх соціального статусу, створення конкретної атмосфери оповіді у відповідність з художнім задумом. Порівняльний аналіз перекладів дозволив виявити їх лінгвокультурологічні і мовні особливості, а також визначити, що прагнення до адаптації стилістично зниженої лексики у вторинних текстах значною мірою визначається нормами мови перекладу і індивідуальних переваг. В цілому, переклади на різні мови вносять істотний внесок в розвиток і зміцнення міжлітературних і міжкультурних зв'язків.

7. Класифікували бар'єри міжкультурних конфліктів на основі творів англomовної прози В. Моема. Налагодження та розвиток міжнародного співробітництва в усіх сферах суспільного життя, нагальна потреба в успішному веденні міжнародного бізнесу, збільшення кількості контактів із другими країнами зумовили підвищення інтересу до питань міжкультурної комунікації, зокрема, міжкультурних конфліктів. На основі аналізу головних чинників формування культури виявлено три основні бар'єри, що спричиняють міжкультурні конфлікти, а саме мовний, поведінковий та емоційно-психологічний. Наведені приклади, отримані методом суцільної вибірки із творів англomовної прози, ілюструють, як від виду бар'єра залежить засіб його вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аракин В. Д. История английского языка. Москва: Физматлит, 2009. 302 с.
2. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка. Москва: Флинта, Наука, 2012. 374 с.
3. Аскольдов-Алексеев С. А. Концепт и слово. Русская словесность. От теории словесности к структуре текста. Москва: Academia, 1997. С. 267-279.
4. Бабушкин А. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка: монография. Воронеж: Изд-во Воронеж, гос. ун-та, 1996. - 104 с.
5. Башарова А.Ф. Репрезентация сравнения в произведениях Уильяма Самерсета Моэма «Театр» Современные проблемы филологии и методики преподавания языков: вопросы теории и практики. 2017. С. 45-47.
6. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. М., 1997. 416 с.
7. Вержанська О. Етичні та естетичні погляди У. С. Моэма у контексті масової культури: автореф. дис. к. філософ. н. Харків, 2006. 20 с.
8. Виноградов И. А. О теории новеллы. Вопросы марксистской поэтики. Избранные работы. Москва: Советский писатель, 1972. 423 с.
9. Виноградов В.В. О категории модальности и модальных словах в русском языке. Избранные труды. Исследования по русской грамматике. Москва: Наука, 1975. С. 53-88.
10. Вошина О.Е. Особенности индивидуального-авторской метафоры С. Моэма. Вестник ВГУ, Серия лингвистика и межкультурная коммуникация. 2003. № 2. С.60-65.

11. Влодавська І. Цей “загадковий” Сомерсет Моем. Всесвіт. 1974. № 2. С. 162-169.
12. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. Москва: Изд-во лит-ры на иностр. языках, 1958. 460 с.
13. Гаращук К. В. Лексико-стилістичні особливості малої прози Уїльяма-Сомерсета Моема в лінгвокультурній площині. Проблеми і перспективи формування лінгвокультурної особистості засобами рідного слова: збірник наукових праць. 2016. С. 61-65.
14. Гинзбург Х. Лексикология английского языка. Москва: Высшая школа, 1979. 269 с.
15. Германова Н. Н. История нормирования английского языка: Лингвокультурные основания британской нормативной грамматики. Москва: ЛЕНАНД, 2014. 368 с.
16. Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П. Основы межкультурной коммуникации. Москва, 2002.
17. Драйзер Т. Глазами реалиста. Собр. соч.: В 8-ми т. Москва: Худож. литература, 1982. Т. 8. С. 122-150.
18. Жантиева Д.Г. История английской литературы. Москва: Изд-во АН СССР, 1958. 370 с.
19. Жантиева Д.Г. Некоторые “итоги” и “точки” зрения. Иностранная литература. 1960. № 2. 188 с.
20. Коваленко М. А. Перевод метафор и образных сравнений текста романа У. С. Моэма «Театр» на русский язык. Научно-методический электронный журнал «Концепт». 2017. № 4 (апрель). URL: <http://e-koncept.ru/2017/170086.htm>. (дата обращения: 18.04.2018).
21. Коллекция словарей: Большой энциклопедический словарь. URL: <http://www.vseslova.ru> (дата обращения: 10.04.2018).
22. Кот. Шангриладзе. Предисловие. Моэм У.С. Подводя итоги. Москва: Иностран. лит., 1957. С. 5-10.

23. Которова Е. Г. Семантический объем термина “метафора. Общее и сопоставительное языкознание, 1986. С. 29-36.
24. Медведюк Л. Г. Літературно-критична думка ХХ ст. про творчість Сомерсета Моєма. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2009. Вип. 4. С. 121-123.
25. Микитенко О. Микола Лукаш і “Всесвіт” (Сторінки спогадів) URL: www.vsesvit-journal.com. (дата звернення: 12.10.2018)
26. Морган Т. Сомерсет Моэм. Биография. Москва: Захаров, 2002. 445 с.
27. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка. Київ: Вища школа, 1991. 272 с.
28. Моэм С. Рассказы: Книга для чтения на английском языке. Санкт-Петербург: КАРО, 2008. 448 с.
29. Моэм У.С. Подводя итоги. Москва: Иностран. лит., 1957. 227 с.
30. Моэм У.С. Избранные короткие рассказы. Сборник / Составитель Н.А. Самуэльян; На англ. яз. Москва: Менеджер, 2000. 320 с.
31. Моэм У. Сомерсет Искусство слова: о себе и других. Литературные очерки и портреты. Москва: Худож. лит., 1989. 399 с.
32. Моэм У. С. Луна и Грош. Москва: Прогресс, 1972. 239 с.
33. Моэм У. Сомерсет Театр / Пер. с англ. М. Ермашевой. Современная английская новелла. Москва: Прогресс, 1969. С. 272–370.
34. Моэм С. Китти. Подводя итоги: Романы. Новеллы. Москва: Кампана, 1997. 496 с.
35. Моэм С. Узорный покров. Роман. Рассказы. Москва: Изд-во ЭКСМОПресс, 1999. 656 с.
36. Мясоєдова С. В. Структурно-семантичні та прагматичні особливості непрямих директивів (на матеріалі новел Вільяма Сомерсета Моєма). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія: зб. наук. пр. Одеса, 2016. Вип. 25, т. 2. С. 84–87.

37. Невінчана Н. Теорія літератури в школі: у 2 ч. Київ: Редакції загальнопедагогічних газет, 2004. Ч. 2. 128 с.
38. Новикова М.Л. Метафора, ее структура, семантика и связь с текстом. Лингвистическая семантика и логика. Москва, 1983. С.124-137.
39. Олексенко О.О. Коммуникативные стратегии лидера в межличностном конфликтном диалоге. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. Вип. 9–10. (13–14). Харків, 2006. С. 347–353.
40. Олдридж Дж. Предисловие. Моэм С. Дождь. Рассказы. Львов: Вища школа, 1986. С. 5-12.
41. Остин Дж. Слово как действие. Новое в зарубежной лингвистике. 1986. Вып. 17. С. 22-130.
42. Павлицева Я. А. Конфигурации гендерных дискурсов в рассказах С. Моэма. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. 2015. Випуск VII. С.270-276.
43. Подгаецкая И.Ю. Границы индивидуального стиля. Современные аспекты изучения: теория литературных стилей. Москва: Высш. шк, 1982. С. 32-59.
44. Сингаївська А. В. Уільям Сомерсет Моэм. Вибрані твори: навч. посіб. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 287 с.
45. Ситарам К.С., Когделл Р.Т. Основы межкультурной коммуникации. Человек. 1992. № 2–5.
46. Складчикова Н.В. Межъязыковые отношения метафор: Учеб. пособие. Кемерово, КемГУ, 1987. 68 с.
47. Трикозенко И. Художественная проза С. Моэма в контексте английской литературы XIX – начала XX века (Слагаемые успеха): дис. ... к. филол. н. Москва, 2003. 181 с.

48. Хутиыз Ф. Концепция художественной прозы Сомерсета Моэма в контексте основных теорий романа первой половины XX века в Великобритании: автореф. дисс.... к. филол. н. Майкоп. 2001. 20 с.
49. Чивильгина Е.А. Жанровое своеобразие новелл С.Моэма (на материале сборника «Космополиты»). Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2015. № 9, ч. 1. С 189 - 191.
50. Чивильгина Е. А. Черты ренессансной новеллы в новеллах У. С. Моэма (на материале сборника «Космополиты»). Актуальные вопросы филологических наук: материалы III Междунар. науч. конф. (г. Казань, октябрь 2015 г.). Казань: Бук, 2015. С. 25-28.
51. Чорній Р. Творчість В. С. Моэма в українській і російській рецепції і перекладах: автореф. дис. ... к. філол. н. Тернопіль, 2006. 18 с.
52. Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей / Ред. В.В.Красных, А.И.Изотов. Мjcrdf: ДиалогМГУ, 1999. Вып. 10. 160 с.
53. Aldington R.W. Somerset Maugham: An Appreciation. N.Y., 1939. 34 p.
54. Curtis A. Somerset Maugham. Windsor. Berkshire, 1982. 47 p.
55. Harper D. Online Etymology Dictionary. URL: <http://etimonline.com> (Last accessed: 18.09.2018).
56. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Oxford: Oxford University Press, 2007. 1780 p.
57. Lorher W. Translation Performance, Translation Process, and Translation Strategies: Psychological investigation. Tubingen: Gunter Narr Verlag, 1991. 307 p.
58. Maugham W. Somerset Theatre. Oxford, 2000. 304 с.
59. Maugham W. Somerset La comédienne / Traduit de l'anglais par Le Rocher. Paris: Domaine étranger, 2005. 272 p.
60. Maugham S. Rain and Other Short Stories. Oxford, 1977.
61. Maugham W.S. Cakes and Ale or the Skeleton in the Cupboard. Oxford, 2000. 255 p.

62. Maugham W.S. *The Moon and Sixpence* Progress Publishers. Moscow, 1969. 240 p.
63. Maugham W.S. *The Painted Veil*. Oxford, 1997. 272 p.
64. Maugham W.S. *The Razor's Edge*". Oxford, 2002. 320 p.
65. Wild O. *The Complete Works of Oscar Wild*. Vol. XII. N.Y., 1923.
66. Wilson E. *The Apotheosis of Somerset Maugham*. Classics and Commercials. N.Y., 1950. P.319-326.